

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Кафедра практичної психології та безпеки життєдіяльності

Директор заочної науково-педагогічної і
навчальної роботи та ректорії
проф. Гаврилюк С. В. *[Signature]*
протокол № від 18.10.2017р.

ПРОГРАМА

вибіркової навчальної дисципліни

Психологічне забезпечення

службово-оперативної професійної діяльності

підготовки Бакалавр

напряму 6.030103 Практична психологія

галузі знань 0301 Соціально-політичні науки

Програма навчальної дисципліни «Психологічне забезпечення службово-оперативної професійної діяльності» підготовки «Бакалавр», галузі знань 0301 Соціально-політичні науки, спеціальності 6.030103 Практична психологія

Розробник: Коширець В.В., кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології та безпеки життєдіяльності Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Рецензент: Шкарлатюк К.І., кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології та безпеки життєдіяльності Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри практичної психології та безпеки життєдіяльності протокол № 1 від 29.08. 2017 р.

Завідувач кафедри: (Мушкевич М.І.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією факультету психології протокол № 1 від 30. 08. 2017 р.

Голова науково-методичної комісії факультету психології (Іванашко О.Є.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою університету

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	0301 Соціально-політичні науки 6. 030103- Практична психологія	Вибіркова
Кількість годин/кредитів <u>120/ 4</u>		Рік навчання - 4
		Семестр - 7
		Лекції - 12 год.
		Практичні (семінарські) - 12 год.
		Лабораторні - 12 год.
		Індивідуальні - год.
ІНДЗ: <u>немає</u>		Самостійна робота - 76 год.
	Консультації - 8 год.	
	Форма контролю: залік	

2. АНОТАЦІЯ КУРСУ:

Курс «Психологічне забезпечення службово-оперативної професійної діяльності» є вибірковою дисципліною циклу навчальних дисциплін професійної та практичної підготовки фахівців-психологів. Тематика дисципліни призначена для вивчення студентами закономірностей взаємодії особистості в професійній діяльності, особливостей психологічного супроводу професійного становлення особистості в звичайних, особливих та екстремальних умовах, забезпечення умов ефективної професійної діяльності, сприянню професійному самовизначенню та формуванню професійної самосвідомості.

Мета викладання навчальної дисципліни передбачає ознайомлення студентів з широким колом теоретико-методологічних та практичних питань та завдань, що дозволить проводити кваліфіковану психологічну підготовку, підтримку та допомогу майбутнім фахівцям в їхньому професійному самовизначенні, навчанні, професійній адаптації, професіоналізації особистості, подоланні труднощів професійної діяльності в звичайних, особливих та екстремальних умовах.

Відповідно до мети сформульовано основні завдання навчальної дисципліни:

- сформувати у студентів розуміння місця та ролі психологічного забезпечення службово-оперативної професійної діяльності у вирішенні практичних та теоретичних психологічних проблем,
- практично застосовувати психодіагностичні методики у психологічному консультуванні та психотренінговій роботі;
- сприяти розвиткові професійно-значимих властивостей особистості, творчого відношення до професійної діяльності
- володіти понятійним апаратом і методами загальної, соціальної, вікової та педагогічної, медичної, військової, юридичної психології, психології праці, менеджменту та маркетингу, експериментальної психології та психодіагностики;
- засвоїти основні знання про специфіку перебігу психічних процесів в екстремальних ситуаціях в різних умовах;
- особливості проведення профвідбору, профвідбору та розстановки кадрів.

3. КОМПЕТЕНЦІЇ

До кінця навчання студенти будуть компетентними у таких питаннях:

- апробація та стандартизація психодіагностичних методик;
- комплексні індивідуальні та групові психодіагностичні обстеження;
- методологічні проблеми організації та проведення теоретичних та емпіричних досліджень в професійній діяльності;
- механізми психологічної допомоги та соціальної підтримки в критичній ситуації;
- визначення суб'єктивного рівня задоволення у професійній діяльності, особистісної зрілості тощо;
- оцінка психологічного стану здоров'я і складання програми відновлення психологічного здоров'я;
- здійснення психологічного супроводу фахівців екстремальних професій;

4. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Прак.	Лабор.	Сам. роб.	Ко н.
Змістовий модуль 1. Зміст та завдання психологічного забезпечення службово-оперативної професійної діяльності						
Тема 1 Актуальні проблеми психологічного забезпечення службово-оперативної професійної діяльності	14	2			10	2
Тема 2. Зміст та вимоги психологічного забезпечення професійної діяльності фахівців	16		2	2	10	2
Тема 3 Професійно-психологічний відбір фахівців до діяльності в особливих та екстремальних умовах	16	2	2	2	10	
Тема 4 Проблема психологічної підготовки працівників до професійної діяльності в особливих та екстремальних умовах	16	2	2	2	10	
Разом за модулем 1	62	6	6	6	40	4
Змістовий модуль 2. Особливості процедури психологічного забезпечення професійної діяльності						
Тема 1. Прогнозування успішності службово-оперативної професійної діяльності	12	2	2		6	2
Тема 2. Психологічна адаптація фахівців до професійної діяльності в особливих та екстремальних умовах	18	2	2	2	10	2
Тема 3 Сутність і зміст психологічної роботи із забезпечення виконання професійних завдань	14	2		2	10	
Тема 4. Функції та завдання атестації службового персоналу	14		2	2	10	
Разом за модулем 2	58	6	6	6	36	4
Всього годин	120	12	12	12	76	8

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

1	<p>Тема. Актуальні проблеми психологічного забезпечення службово-оперативної професійної діяльності</p> <p>Мета, об'єкт, предмет, завдання психологічного забезпечення професійної діяльності.</p> <p>Функції психологічного забезпечення професійної діяльності.</p> <p>Принципи та етапи психологічного забезпечення професійної діяльності.</p> <p>Класифікація шляхів та засобів збереження працездатності та безпечної діяльності спеціалістів.</p>
2	<p>Тема. Зміст та вимоги психологічного забезпечення професійної діяльності фахівців</p> <p>Спеціальні завдання та закономірності психологічного забезпечення професійної діяльності фахівців.</p> <p>Зміст та вимоги психологічного забезпечення професійної діяльності фахівців.</p> <p>Рівні психологічного забезпечення службово-оперативної професійної діяльності.</p> <p>Умови ефективності психологічного забезпечення службової діяльності.</p> <p>Психологічний аналіз професійної діяльності фахівців.</p>
3	<p>Тема. Професійно-психологічний відбір фахівців до діяльності в особливих та екстремальних умовах</p> <p>Поняття психологічного забезпечення діяльності в екстремальних ситуаціях.</p> <p>Проблема професійного психологічного відбору фахівців екстремального профілю у системі психологічного забезпечення діяльності в екстремальних умовах.</p> <p>Психологічне забезпечення професійної адаптації в екстремальних ситуаціях.</p> <p>Психологічна підготовка до діяльності в екстремальних ситуаціях.</p> <p>Психологічний супровід фахівців у надзвичайних ситуаціях.</p> <p>Психологічна допомога співробітникам в екстремальних умовах діяльності.</p> <p>Екстрена психологічна допомога.</p> <p>Психологічна реабілітація після участі в екстремальних подіях.</p>
4	<p>Тема. Проблема психологічної підготовки працівників до професійної діяльності в особливих та екстремальних умовах</p> <p>Поняття та завдання професійно-психологічного відбору.</p> <p>Методи соціально-психологічного вивчення та психологічного обстеження.</p> <p>Порядок організації та проведення співбесіди з кандидатами при прийомі на службу або навчання.</p> <p>Технології професійної освіти як компонент соціально-психологічного супроводу професійної діяльності.</p> <p>Особливості психологічного супроводу підготовки спеціалістів.</p> <p>Методи моделювання психологічних чинників.</p>

	<p>Спеціальні методи психологічної підготовки. Основні напрями психологічної підготовки. Формування у фахівців мотиваційних основ професійної діяльності. Організація і керівництво психологічною підготовкою. Загальний алгоритм організації психологічної підготовки. Методика проведення психологічної підготовки на заняттях.</p>
5	<p>Тема. Прогнозування успішності службово-оперативної професійної діяльності Поняття і критерії професійної успішності. Особливості становлення взаємозв'язку фахівця і професійної діяльності. Діагностика здібностей і прогнозування успішності діяльності. Етапи розробки системного прогнозування успішності діяльності. Психологічне вивчення діяльності. Підбір та розробка методів вилучення вихідної інформації. Розробка критеріїв та правил перетворення вихідної інформації в інтегральну діагностичну оцінку. Статистичні алгоритми, використовувані в системах прогнозування успішності діяльності. Визначення валідності системи прогнозування діяльності.</p>
6	<p>Тема. Психологічна адаптація фахівців до професійної діяльності в особливих та екстремальних умовах Труднощі в адаптації, пов'язані з умовами і специфічними особливостями професійної діяльності в особливих та екстремальних умовах. Труднощі в адаптації, пов'язані з матеріально-економічними умовами. Труднощі в установленні стосунків із керівництвом. Рекомендації молодим працівникам щодо процесу їх адаптації до умов професійної діяльності Умови успішності професійної адаптації. Вивчення і складання характеристики психологічних труднощів фахівців у ході підготовки та виконання професійного завдання. Обстановка в зоні екстремальної ситуації та характеристика основних чинників, які сприяють виконанню (невиконанню) професійного завдання.</p>
7	<p>Тема. Сутність і зміст психологічної роботи із забезпечення виконання професійних завдань Особливості психологічного забезпечення виконання фахівцями професійних завдань. Основні форми психологічної роботи. Психологічний супровід (психологічний аналіз, самостійна психологічна підготовка – саморегуляція, і самонастрій, психологічний захист та ін.). Психологічна допомога фахівцям, психологічна освіта, психологічне консультування, психологічна підтримка, психологічна профілактика, психокорекція і психотерапія. Професійний та психологічний відбір фахівців за призначенням. Узагальнення та аналіз досвіду використання досягнень вітчизняної і зарубіжної науки. Методи реалізації цілей психологічної роботи із забезпечення виконання професійних завдань. Психологічний аналіз професійного завдання та методика його проведення.</p>

	Професійне завдання, психологічні особливості його виконання та вимоги, що висуваються до психіки фахівця. Можливі варіанти дій, допідготовка та участь фахівця у виконанні професійного завдання.
8	Тема. Функції та завдання атестації службового персоналу Процедура, функції, завдання та поведінка під час атестації. Атестування і психологічні критерії відбору кандидатів при прийомі на роботу. Схема роботи психолога під час атестування кандидатів для прийому на роботу. Структура співбесіди при прийомі на роботу. Основні правила проведення співбесіди при прийомі на роботу. Психологічний аналіз результатів співбесіди.

7. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Поточний контроль (мах = 40 балів)								Модульний контроль (мах = 60 балів)	Загальна кількість балів	
Модуль 1				Модуль 2				Модуль 3		
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2				Лабораторні	МКР 1	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	16	60	100
3	3	3	3	3	3	3	3			

Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	Відмінно	Зараховано
82 – 89	Дуже добре	
75 - 81	Добре	
67 -74	Задовільно	
60 - 66	Достатньо	
1 – 59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література:

1. Абрамова Г. С. Практическая психология: учебник для студентов вузов / Г. С. Абрамова. – изд. 6-е., перераб. и доп. – М : Академический Проект, 2001. – 480 с.
2. Бурлачук Л.Ф., Морозов С.М. Словарь-справочник по психологической диагностике - К.: Наукова думка, 1989. - 200.
3. Васьківська С. В. Соціально-психологічний супровід клієнтів (технологія ведення консультативного діалогу) / С. В. Васьківська. – К.: Главник, 2006. – 128 с.
4. Корольчук М. С., Крайнюк В. М. Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. - К.: Ніка-Центр, 2006- 580 с.
5. Корольчук М.С. Практикум з психофізіології військової діяльності. - К.: КВГІ, 1997. - 140 с
6. Костицький М.В. Використання спеціальних психологічних знань у радянському кримінальному процесі / М.В. Костицький. — К.: Б. и., 1990. — 87 с.
7. Коченов М.М. Судебно-психологическая экспертиза / М.М. Коченов. — М.: Генезис, 2010. — 351 с.
8. Лидеман Р.Р. За гранью психического здоров'я / Р.Р. Лидеман. — М.: “Знание”, 1992. — 190с.
9. Федоренко Р.П. Психодіагностична практика в клініці: Навчально-методичний посібник. - Луцьк: “Вежа”, 2010.– 234 с.
10. Федоренко Р.П. Психологія суїциду: Навчальний посібник. - Луцьк: “Вежа”, 2011.– 234 с.
11. Федоров В.Д. Психодіагностика особистості в системі диференціації: Наук. — метод. зб. / В.Д. Федоров. — Хмельницький: РВВ, 1993. — 350с.
12. Фурман А. В. Психодіагностика інтелекту в системі диференціації навчання: Кн. для вчителя / А.В. Фурман. — К.: Освіта, 1993. — 224с.
13. Хомская Е.Д. Нейропсихология / Е.Д. Хомская. — М.: Изд-во Московского ун-та, 1987. — 288 с.
14. Хрестоматия по патопсихологии / Под ред. Б.В. Зейгарник. — М., 1981. - 158 с.

15. Основи психологічного забезпечення діяльності МНС: Підручник / За заг. ред. проф. О.В. Тімченка. – Харків: Вид-во УЦЗУ, 2009. - 217 с 85

Додаткова література

1. Васьківська С. В. Основи психологічного консультування: навч. посібник / С. В. Васьківська. – К.: Четверта хвиля, 2004. – 256 с.
2. Гавенко В. Л. та ін. Практикум з медичної психології / В. Л. Гавенко, І. С. Вітенко, Г. О. Самардакова. – Харків: Регіон-інформ, 2002. – 248 с.
3. Косенко В.Г., Смоленко Л.Ф., Чебуракова Т.А. Медицинская психология для медсестер и фельдшеров / Серия «Медицина для всех». - Ростов н/Д: «Феникс», 2002. - 416 с. 18. Квасенко А.В., Зубарев К.Г. Психология больного. М.: Медицина, 1987. – 246 с.
4. Максименко С. Д. Психологія в соціальній та педагогічній практиці: методологія, методи, програми, процедури. Навчальний посібник для вищ. школи. - К.: Наукова думка, 1998. - 216 с.
5. Максименко С. Д., та ін. Медична психологія:[Підручник] / За редакцією академіка С. Д. Максименка. – Вінниця: Нова Книга, 2008.– 520 с.
6. Малкина-Пых И.Г. Психосоматика: Справочник практического психолога. - М.: Изд-во Эксмо, 2005. - 992 с.
7. Менделевич В.Д.: Клиническая и медицинская психология. Практически руководство. - М.: «МЕДпресс», 1999. - 592 с.
8. Мушкевич М. І., Роюк С. Є. Діагностика і профілактика професійного вигорання // Професійна психологія: реалії та перспективи розвитку: Збірник матеріалів конференції // За заг. ред. Ж. П. Вірної. – Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2008. – С. 180-184.
9. Сосновский Б.А. Лабораторный практикум по общей психологии: Учебно-методич. пособие для студентов-заочников пед. ин-тов / Под ред. В.М.Гамезо - М.: Просвещение, 1979. - 156с.
10. Тодд Д., Богарт А. К. Основы клинической и консультативной психологии. - М.: Эксмо-Пресс, 2001. - 768 с.

9. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ

1. Загальна характеристика навчальної дисципліни.
2. Мета, завдання, зміст навчальної дисципліни.
3. Характеристика складових комунікативного процесу.
4. Бар'єри комунікативного процесу у психологічній роботі та умови їх подолання.
5. Характеристика прийомів активізації процесу проведення групової бесіди.
6. Індивідуальні бесіди: сутність, зміст, значення, переваги та недоліки.
7. Лекція в роботі практичного психолога: зміст, методика, умови успішності.
8. Проблемні семінари, семінари-тренінги, семінари-супутники як форми психологічної роботи.
9. Тренінги, ігри, інтерв'ї, суперв'ї як активні методи психологічної просвіти: сутність та особливості застосування в практиці.
10. Психологічні технології підготовки до конструктивного подолання криз в професійному становленні.
11. Спрямованість особистості та форми її прояву.
12. Мотивація поведінки особистості. Психологічні механізми розвитку мотивації особистості.
13. Розвиток професійно-важливих якостей майбутніх фахівців у процесі навчання.
14. Психологічна готовність майбутніх фахівців до професійної діяльності та її формування.
15. Психологічний зміст та проблеми виховного процесу у професійній діяльності.
16. Психологічні умови розвитку духовності й громадянської позиції майбутнього фахівця.
17. Професійне самовизначення особистості. Теорія професійного самовизначення Д. Сьюпера.
18. Професіоналізм як інтегративна характеристика зрілої особистості. Психологічні характеристики професіонала.
19. Позитивний і негативний професіогенез. Емоційне „вигорання” і професійні деформації особистості.
20. Вікові особливості професійного становлення і розвитку особистості.
21. Психологічні особливості й типологія криз професійного становлення.

22. Психологічна діагностика особливостей професійного становлення і розвитку суб'єктів у професійній діяльності
23. Методи дослідження організаційних факторів, що зумовлюють професійний розвиток суб'єктів.
24. Формування психологічної готовності до свідомого планування професійного розвитку суб'єктів.
25. Розвиток мотивів професійного і особистісного вдосконалення фахівців.
26. Форми і методи формування психологічної готовності професійного розвитку.
27. Інтерактивні методи в процесі психологічної підготовки до професійного розвитку.
28. Технології психологічного забезпечення професійного розвитку в звичайних, особливих та екстремальних умовах.
29. Психологічні технології підготовки до конструктивного подолання криз в професійному становленні і розвитку суб'єктів
30. Психологічна характеристика професійної діяльності фахівців екстремальних професій.
31. Які фактори формують соціально-психологічний клімат в колективі?
32. Поняття та типи конфліктів в організаціях. Типи конфліктів в середовищі.
33. Методи вирішення конфліктних ситуацій в середовищі.
34. Формування першого враження та (чи) уточнення актуального емоційного стану під час встановлення психологічного контакту.
35. Усунення (нейтралізація, послаблення) психологічних бар'єрів та встановлення психологічного контакту.
36. Методика контактної взаємодії Л.Б. Філонова.
37. Переконавання як метод психологічного впливу.
38. Навіювання як метод психологічного впливу в роботі.
39. Наслідування як метод психологічного впливу в роботі.
40. Визначити прийоми методу переконання.
41. Наведіть приклади прийому «апеляція».
42. Дайте характеристику та наведіть приклади прийому «перехід» при встановленні психологічного контакту.

43. Дайте характеристику та наведіть приклади прийому «звертання до внутрішнього голосу» при встановленні психологічного контакту.
44. Дайте характеристику та наведіть приклади прийому «вибір без вибору» при встановленні психологічного контакту.
45. Дайте характеристику та наведіть приклади прийомів «припущення» при встановленні психологічного контакту.
46. Дайте характеристику та наведіть приклади прийому «право на вибір», «запитання — ярлики» при встановленні психологічного контакту.
47. Форми маніпулятивної поведінки.
48. Види екстремальних ситуацій. Фактори, які сприяють виникненню екстремальних ситуацій. Особливості екстремальних ситуацій.
49. Стрес та його профілактика.
50. Особливості психологічної підготовки до перебування в умовах стресових ситуацій. Нейтралізація їхніх наслідків
51. Формування навичок самоконтролю та саморегуляцій в екстремальних ситуаціях.
52. Способи саморегуляції психічного стану. Навести приклади вправ на саморегуляцію психічного стану.
53. Психологічна характеристика професійних якостей оперативного співробітника.
54. Пам'ять, спостережливість, сприйняття як професійно-психологічні якості психологічного пізнання.
55. Розробка та впровадження психограм співробітників оперативних підрозділів.
56. Професійно-психологічна модель фахівця екстремальних професій.
57. Основні компоненти професійно-психологічної готовності до оперативно-службової діяльності.
58. Забезпечення особового складу підрозділів індивідуальними психологічними рекомендаціями щодо професійної діяльності.
59. Психологічне діагностування особистості.
60. Види методик психологічної діагностики.
61. Виявлення особистостей з ознаками професійної деформації.
62. Психологічне забезпечення діяльності співробітників у позаштатних ситуаціях.

63. Класифікація типів і особливості психологічних реакцій в екстремальних умовах діяльності.
64. Емоційно-вольова стійкість особистості. Особиста професійна безпека.
65. Виявлення та попередження суїцидальної поведінки.
66. Психологічні особливості поведінки та пост-стресові стани.
67. Психологічні основи підвищення ефективності діяльності в екстремальних умовах.
68. Психологічна консультація в оперативних підрозділах.
69. Поняття і види психологічних відхилень.
70. Психологічна підготовка переговорників, використовуваних при операції по звільненню заручників.
71. Психологічні засади проведення особистого пошуку.
72. Психологія оперативного огляду.
73. Врахування психологічних якостей джерела інформації при встановленні її вірогідності та відношення до протиправної діяльності.
74. Психологічна підготовка до різних видів огляду, акцентуація відповідних дій оперативного працівника при проведенні огляду.
75. Значення психічних явищ, властивостей та станів у психологічній структурі працівників оперативних підрозділів.